

– Bli ferdig med den imaginære «Elverumsfullmakten»

DEBATT

Av Ragnar S. Grude

På Nationens debattsider imøregår Sverre Svartkjenli 29.12.87 John Sands artikkel av 3.12. s. å.

John Sands artikkel betegnes som «underlig». Det blir også spurt om hans kvalifikasjoner som historiker?

Om seg selv sier Svartkjenli at han er amatør i historie og statsvitenskap. Etter å ha lest innlegget hans er det ikke vanskelig å være enig i det han sier om egne kvalifikasjoner. For, av innlegget ses det tydelig at Svartkjenli henter sitt historiske tilfang – til motinnlegg og vurdering av andres historiske presentasjoner – i det «oppleste og vedtatte», som f. eks. det professor Skodvin står for av norsk okkupasjonshistorie.

Sverre Svartkjenli viser til bl. a. verkene «Norge i krig», for hvilke Skodvin er ansvarlig for kvaliteten av. For den som måtte ha behov for å vite – ja, så bare slå opp! Det er rådet.

Det er ikke få av oss som «har slått opp» i verkene om «Norge i

krig» som, delvis, ikke har blitt ille til mote. Dette gjelder også fagfolk på området. Kun det siste bindet, ved Guri Hjeltnes, har sluppet bra fra kritikk.

Det Svartkjenli slår om seg med, som argumenter og korreksjoner til det John Sand skriver (og beskriver!) er for det meste «gammelt nytt», men ikke derfor i ett og alt helt i tråd med den historiske sannhet.

John Sand er kjent for å forske i dybden, og går dessuten inn i materien der ingen før ham har vært på leting etter *sannheten* i historieforløpet. Han skriver ikke historie mot betaling fra noen, og heller ikke for å tekkes enkeltes interesser. Vi har hatt nok av dette i en etterkrigstid, hvorfor det: – vert meir historiar enn historie som professor i historie, dr. Halvdan Koht sa til meg en palmesøndag i 1957.

John Sand står sterkt fordi han ikke bare skriver av – ordrett – etter det «oppleste og vedtatte». Han setter kontroll på stoffet ... Ja, så bombesikker er han på stoffet han lar tilflyte pressen, riktigheten, at den kjente etterretningsoffiseren, major Chr. Christiansen, eller C. C. som han også kalles fra sin tid som redaktør i Morgenbladet, sa

til slutt, etter en omfattende og hard diskusjon i bladets spalter for en tid siden: – Mot John Sands okkupasjonshistoriekunnskaper, og viten om internasjonal rettsvitenskap i forbindelse med krig og okkupasjon, så strekker jeg våpen! Denne uttalelse er vel i seg selv en karakteristikk av John Sands kvalifikasjoner. Fordi det ikke er en hvem-som-helst som uttaler seg.

John Sand er i den heldige situasjon at han lever *ikke* i villfarelse om hvordan tingene forløp i det tidsperspektiv han befatter seg med. Det gjør 100-tusener av hans samtidige i dette landet, og nye 100-tusener vil komme til å gjøre det i lang tid framover, som må ta til takke med det «oppleste og vedtatte» *inntil* den nye generasjon historikere får gjennomslag for en ny-skrevet okkupasjonshistorie. På godt og vondt! Og mange er i ferd med arbeidet, de skriver på harde livet, og enkelte av dem oppsøker John Sand! Ja, slettes ikke så få, forresten, har jeg latt meg fortelle. Egentlig har John Sand allerede satt farge på den nyere okkupasjonshistorien!

Det vil føre for langt å ta for seg alle Svartkjenlis «argumenter», og dessuten skal vel John

Sand svare for seg selv. Det var bare så fristende å henge seg på denne debatten, som emnet er rubrisert under. «Kongens NEI» og «ELVERUMSFULLMAKTEN».

La meg i noen få linjer få føre sannhetsbevis, eller påpeke at bevisene er til stede for den uriktige oppfatning, som er fastslått – som historisk riktig – i historiebøker og mange steder ellers, om kong Haakons «NEI» på Elverum 9. april 1940. Beviset, som jeg kaller det, finnes i et inntalt lydbånd jeg har fra palmesøndag 1957. Inn-tal-eren var ingen ringere – sagt i denne sammenheng – enn professor i historie, dr. Halvdan Koht. Just den samme person som var utenriksminister 9. april 1940, og en av hovedaktørene på Elverum samme dag. Han sier, i timelange samtaler, bl. a.: – Du spør om kong Haakons «NEI»? Den fhv. utenriksminister svarer lakonisk: – Kong Haakon sa *ikkje* – nokon gong – «NEI» til tyskerane under opphaldet på Elverum. Han sa det *ikkje* ein gong til meg – som eit ynskje – at eg skulle bera det vidare! *Han* kom *ikkje* i kontakt med «dei» ... Det var EG som sa NEI til tyskerane ... jamvel to gonger på same dagen! Det er

blitt ei myte dette, at Kongen sjølv skulle ha sagt «NEI», midt opp i andletet på «dei» ... Folk blandar ihop ... Sumaren 1940 heldt Kongen ei BBC-tale til Norge – som eg hadde skrive – og i denne hadde eg skrive inn et «NEI», som angikk Presidentskapet, som ville avsetja ham! *Då* sa kong Haakon «NEI», men *ikkje* på Elverum!

Om «Elverumsfullmakten» sa han like lakonisk: – Det eksisterer *ikkje* nokon Elverumsfullmakt! ... Hambro kom «drassande» med eit framlegg, for å gjere seg interessant ... det var eit fullmaktsforslag som det *ikkje* ein gong vart røysta over! Og *då* er det *ikkje* noko vedtak ... *Lova* inneheldt meir enn forslaget ga uttrykk for ... såleis var det *ikkje* turvande med nokon fullmakt for regjeringa!

Med dette utsagnet bør vi være ferdige med denne imaginære «Elverumsfullmakten», som er så flittig blitt anvendt i krig som fred. Og har skapt grunnlaget for så meget galt – og illegalt.

Jeg vil se den som nå bestrider disse utsagnene fra den kjente historikeren, *som selv var med da det hendte!* Dét hender sjelden en historiker.

Nationen 26/1-88 107530